

Ruža Jeličić, Subotica

PITAGORA NA PUTU VJERE

Oče otaca sviju bogova,
 ti što si razapeo nebesa i sagradio zemaljsko tlo,
 začetniče onoga što jest, stvoritelju bića,
 veliki kralju bogova!
 Mi ti zahvaljujemo, jer si nas stvorio,
 mi te slavimo, jer si nas rodio,
 mi te hvalimo, jer počivaš u nama!
 Colerus, Pitagora, str.74

Prisjetite se atmosfere i osjećaja koji vas obuzme dok gledate zalazak sunca. Zapadno nebo obojeno je gotovo nestvarnom svjetlošću u nijansama bijele i plave, žute i ružičaste, dok sunčev disk polako tone iza horizonta. Pomislite na beskrajno zvjezdano nebo ili na osjećaj svježine i budnosti uz svjetlo zore samo nekoliko trenutaka prije nego što moćno sunce potpuno izađe i preplavi svijet snagom svjetla i topline. Svaki takav trenutak budio je u Pitagori neizrecivu čežnju za slobodom i putovanjem, čežnju za promjenom, za budućim trenutkom u kojemu će se ispuniti neka važna želja. Beskrajno plavo prostranstvo visoko iznad njega poticalo ga je na istraživanje i dalo mu osjećaj da postoje beskrajne mogućnosti razvoja.

Pitagora je želio istražiti najdublje značenje božanstva. Htio je znati tko je tvorac njegova lika i graditelj njegova tijela – duh svih duhova, snaga svih snaga, slika svih slika (Colerus, 1958, str. 71). Pitagora je nastojao otkriti tko je pradžuh koji je početak postojećih stvari, tko je sve stvorio, tko je gospodar zemlje, vode, vatre i zraka, tko je otac svih očeva i majka svih majki. Znao je da u prabiću počiva volja i misao, srce i riječ (Colerus, 1958, str. 70). U njemu je progovorila najdublja i najneukrotivija sila: *Sagledaj istinu, Pitagoro! Istina je kao blijedo jutro, a ne kao slatka večer!* (Colerus, 1958, str. 48) *Nepoznati bože ovoga svijeta, podaj mi za trenutak posljednji izdanak tvoje onostrane mudrosti!* (Colerus, 1958, str. 21), grozničavo je molilo njegovo srce.

Pitagora je osjetio skučenost duhovnog horizonta grčkog svijeta, koji mu više nije mogao ponuditi odgovore na njegova pitanja, pa je otputovao u Egipat, da bi na izvorima te prastare kulture proširio svoja ograničena grčka gledanja. *Ne vidite li vi da su na djelu dublje, strašnije sile, koje uzburkavaju zemljin krug, ukroćuju kaos, spajaju i razdvajaju elemente? Mene je u snu sudbina pozvala. Vi poznajete sudbinu, to najneumoljivije božanstvo, prema kojemu su svi bogovi prah. Glasno me*

je pozvala i zapovjedila mi da upravim svoj put od Karmel-planine prema jugu i potražim tragove najdostojnijih bogova i donesem ih vama, drugima, svim Helenima i njihovim unucima (Colerus, 1958, str. 14). Upio je elemente kaldejske i asirske kulture, a došao je i u dodir s krugom indijske civilizacije. Na tome je putu skupljao pozdrave i blagoslove, riječi ohrabrenja i utjehe, simbolične božanske izreke.

Pitagorina otvorena priroda, njegov osjećaj dužnosti i čisto srce brzo su osvojili žarku ljubav njegovih učitelja i suučenika. Pitagora nije uzmicao ni pred čim, ni pred kakvim, ma koliko mučnim radom, ni pred kakvom vrstom službe u hramu, kako bi iskazao svoje poštovanje i zahvalnost za izuzetnu milost koju je iskusio od svećenstva. Pod strogim vodstvom vrhovnog svećenika Sonhisa započela je Pitagorina obuka. Postao je poznavatelj Svetoga pisma, upoznao je gradnju i uređenje hramova do temelja, naučio je sklad mjere, upoznao je zakonitosti hijeroglifa u njihovim različitim načinima pisanja i podvrstama, najdublje tajne brojeva, zvijezde i planete, sastav tijela, bolesti..., (Colerus, 1958, str. 75-78) Proučavao je knjige koje su predstavljale vrhunac mudrosti zemlje Kemi i koje su raspravljale o zakonima i dužnostima i najdubljoj biti bogovi; koje su upućivale zrelog učenika kako treba stečeno znanje prenositi drugima koji još nisu usavršili svoju mudrost (Colerus, 1958, str. 78). Postao je prvi i posljednji čovjek iz inozemstva koji je postao svećenik zemlje Kemi.

Pitagora je volio produbljivati i proširivati svoje znanje. Podsjećao je na biljku koja neprimjetno raste i pušta korijenje sve dublje u bogato tlo (Colerus, 1958, str. 86). Pitagora je stekao osobni osjećaj mira – osjećaj da je, mjereno kretanjem kozmosa, svaka zemaljska sudbina samo trenutni otkucaj srca svemira (Colerus, 1958, str. 97). Njegove su misli letjele u predjele carstva postanka, u predjele gdje se sveznanje vraća na početak i sjedinjuje s prapočetkom. Pitagora je došao do zaključka da je cijeli svijet varka, opsjena, prividnost, velika obmana (Colerus, 1958, str. 170); i sve je moralo uvijek iznova umirati, i uvijek se iznova radati, da bi se polako oslobodilo velike prijevare (Colerus, 1958, str. 170). Pitagora gore navedeno opisuje na sljedeći način: *I kao što zlatar uzima materijal s jednog kipa i iz njega iskuje drugi, noviji, ljepši lik, tako to čini i duša, nakon što je stresla sa sebe tijelo i napustila neznanje* (Colerus, 1958, str. 170). Prema Pitagori sve je unutar duše, izvan nje ništa osim varke (Colerus, 1958, str. 171). Uspio je razotkriti posljednji dio mita o stvaranju koji je glasio: **KADA UGLEDAŠ SVA BIĆA U SEBI; I SEBE U SVIM BIĆIMA, TADA SI DOSEGAO SVEZNANJE, TADA TI VIŠE NIŠTA NIJE NEIZVJESNO** (Colerus, 1958, str. 173).

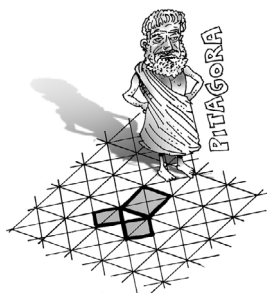
Kad je stasao u zrele godine, Pitagora je znao da se mora vratiti svom narodu kako bi mu nesebično prenio znanje prabogova. Znao je da su svi svici papirusa koje je pročitao nastali od tananog tkanja nečijih misli koje su poprimile oblik riječi. Prema Pitagori, učenje i poučavanje jedno je od najvažnijih ljudskih iskustava, a kao dobar učitelj nastojao je probuditi znatizelju, potaknuti istraživanje i usmjeriti pažnju učenika na prostranstva mogućnosti kojima je samo nebo granica. Osjetio je da misli imaju krila, da lete, da se odjednom pojavljuju i nestaju. U svojim kontinuiranim razmišljanjima uspoređivao je, analizirao, klasificirao, donosio zaključke, stvarao vlastite stavove i poglede. Učio je svoje učenike da je njihova snaga

u mudrosti, samodisciplini, metodičnosti i temeljitosti, za što je potreban snažan i precizan um. Da trebaju biti predani idealima kao što su pravda, jednakost i sloboda. Zahtijevao je od učenika da uče s lakoćom, ali i da paze da ih znatiželja ne odvede u previše različitih smjerova jer to raspršuje koncentraciju i smanjuje šanse za postizanje konkretnih postignuća (Colerus, 1958, str. 283-286).

Pitagora je svoje učenike učio da gaje istu ljubav prema svojim prijateljima kao i prema svojoj braći i sestrama, da se prema svim ljudima ponašaju kao prema svojoj obitelji, da poštuju starije kao roditelje i da je za sve to potrebna čista duša (Colerus, 1958, str. 285). Prema Pitagori, uzdržljivost i čistoća su vrline koje ne samo da čuvaju zdravlje i povećavaju snagu, već daju pravi smisao sve plemenitijim težnjama. Inzistirao je da moraju raditi na obrazovanju duha, koji je sredstvo i materijal za stvaranje višeg znanja (Colerus, 1958, str. 286). Pitagora je rekao svojim učenicima: *Jer živi samo jedan čovjek, koji se ispred svih drugih odlikuje vrelom, dubokom i žarkom ljubavlju prema mudrosti, i koji hoće da svoje znanje i svoju ljubav prema znanju prenese na druge* (Colerus, 1958, str. 286). Ljubav prema mudrosti izdići će ih iznad kaosa i zbunjenosti i pomoći im da pronađu jasnoću, smisao i smjer. Ljubav prema mudrosti je život bez požude, zavisti, tjeskobe, ljutnje i gorčine. Najvažnija lekcija koju je Pitagora želio prenijeti svojim učenicima je da su najveći plodovi uspjeha tamo gdje im je srce.

Svojim je učenicima postavljao mnoga mudra pitanja.

Pitagora: Što je najveća mudrost?

Učenici: *Mjera i broj.*

Pitagora: Što je najljepše?

Učenici: *Harmonija.*

Pitagora: Što je najjače?

Učenici: *Moć spoznaje.*

Pitagora: Zašto trebam djelovati?

Učenici: *Jer je početak polovina cijeloga.* (Colerus, 1958, str. 350)

Pitagora je vjerovao da će učenikov duh, neprestano napredujući, dokučiti povezanost i bit stvari, veliki, konačni sklad kozmosa. *Što je harmonija? Kako da tebe, nedohvatni kozmose tonova, zvukova, slijevanja glasova, uhvati i zadrži, pokori i shvati ljudski duh? Kako ću spoznati tvoju bit, svijete, kad mi je nejasan zakon tvojega sklada?* (Colerus, 1958, str. 335) Pitagora je doživio najdublju bit harmonije i iz građevina zemlje Kemi vidio da je broj najdublji temelj te harmonije. Ali ne broj u običnom, plitkom značenju te riječi, nego u istančanom razumijevanju mjerila, odnosa između veličina i likova (Colerus, 1958, str. 339). Težeći najvišoj spoznaji, Pitagora otkriva sklad među pojavama svijeta i u njemu nalazi jedan od temeljnih uzroka: u svojoj biti sklad je određeni omjer veličina; proučavanje kvantiteta predmet je matematike koja ostaje u središtu pitagorejske filozofije. Prema Pitagori, geometrija i aritmetika poluge su svega znanja na svijetu. Brojevi postaju osnova filozofskih razmatranja pitagorejaca: ispituje se priroda i značenje brojeva, pronalaze se zakoni estetskih oblika koji se mogu prikazati brojevima (Colerus, 1958, str. 339).

Za filozofiju pitagorejaca najvažnije je uvjerenje da je broj izvorni element svemira. Broj je slika i prilika svakog bića. Broj predstavlja suštinu stvari (Colerus, 1958, str. 382). Ono što je za Talesa voda i za Anaksimena zrak, za Pitagoru je broj. Prema Pitagori, brojevi imaju svoju gustoću: broj **Jedan** je točka, broj **Dva** je linija, broj **Tri** je ravnina i broj **Četiri** čvrsto tijelo. Pitagora tvrdi da je, budući da sve stvari na svijetu imaju oblik, moguće taj oblik razložiti na skup točaka ili linija i, u konačnici, brojeve. Po njemu postoji i aristokracija među brojevima: postoje plemićki i plebejski brojevi. Uz broj 10 (*tetraktys*), koji je za Pitagorejce predstavljao božansku bit, brojevi 1, 2, 3 i 4 bili su najcjenjeniji brojevi: njihov je zbroj deset i zajedno su činili božanski trokut (Colerus, 1958, str. 385). Gore navedeno potvrđuju sljedeće riječi koje je izgovorio jedan od Pitagorinih učenika: *Budi nam milostiv, slavni broju, ti majko bogova i ljudi, ti sveta četvorko, o praizvoru, što u sebi kriješ vječnu struju postanka! Uzdižući se iz temelja jedinice, što skrivena i još nepomiješana ležашe u prapočelu, vodiš ti, božanska četvorko, do sveobuhvatne množine, sve do ključarke svemira, do svete desetke. Broj je slika i prilika bića svakojega!* (Colerus, 1958, str. 382)

Pitagora je vjerovao da središnje mjesto u svemiru zauzima središnja vatra oko koje se okreće deset zvijezda: Zemlja, Mjesec, Sunce, pet tada poznatih planeta, nebo fiksni zvijezda i, da bi se postigao famozni broj deset, nebesko tijelo zvano Antichthon. Bio je to planet sličan našem u svemu, imao je istu orbitu, nalazio se na dijametralno suprotnoj strani središnje vatre i stoga nevidljiv (Colerus, 1958, str. 401-402). Deset zvijezda, prema Pitagori, vrti se po kružnoj putanji, stvarajući milozvučnu glazbu kada se kreću, tzv. Harmonija sfera (Colerus, 1958, str. 403). Ljudi, nažalost, ne mogu čuti taj čudesni zvuk, budući da je kontinuiran, a ljudsko uho nije u stanju osjetiti nikakvu buku, osim ako je ne suprotstavi tišini (Colerus, 1958, str. 403). Izvan deset nebeskih orbita postoji beskonačni prostor. Pitagora završava svoj život riječima: *Saznao sam da su Bog i svijet jedno; svijet je postao ograničen i oblikovan, a Bog vječan, bezgraničan, s onu stranu svakog oblikovanja!* (Colerus, 1958, str. 401) *Budi nam milostiv, sveti broju, ti pratemelju bogova i ljudi!* (Colerus, 1958, str. 398)

Pitagora je znao da brojevi, iako apstraktni i nedostižni, oblikuju sve što se manifestira u životu. U doba Pitagore broj se smatrao svetim, imao je snagu zakona. Danas se olako razbacujemo brojkama, čini se da ih je previše i da su izgubile izvornu snagu. Brojevi mogu utješiti i ohrabriti, nadahnuti i voditi, ali mogu biti i oštro oružje. Ne možemo povući napisani ili izgovoreni broj. Oslobođen iz naših misli, broj započinje vlastito putovanje gdje može stvoriti bolji svijet ili može izazvati destruktivne posljedice ako nosi otrovni teret mržnje.

Literatura:

1. Colerus, E. (1958). *Pitagora*. Zagreb: Naprijed.

